

IDA KRAVANJA (1907 – 1979)

Igralka s tremi imeni.

Prva slovenska filmska igralka, ki je z umetniškim imenom ITA RINA uspela v evropskem in svetovnem filmskem svetu.

Pripravila LILJANA SUHODOLČAN,
Koroški pokrajinski muzej, Ravne na Koroškem,
e-mail: liljana.suhodolcan@guest.arnes.si

Svetovalka: Lilijana Nedič, Slovenska kinoteka

Škrateljnova domačija
Občina Divača, tel.: +386 (0)5 731 09 30,
e-mail: obcina@divaca.si

Življenje in delo

- Ida Kravanja je bila rojena v Škrateljnovi hiši v Divači na Krasu, 7. julija 1907.
- Oče Jožef je bil zaposlen na železnici v Divači, ki je bila že takrat pomembno železniško križišče.
- Ob izbruhu 1. svetovne vojne se je družina preselila v Ljubljano (Šiška, Rožna dolina)
- V Ljubljani je Ida obiskovala Tretjo mestno ljudsko šolo in od leta 1919 deklinški licej
- V gimnaziji je obiskovala gledališke in filmske predstave
- Leta 1926 so jo prijateljice prijavile na lepotno tekmovanje za miss Evrope. Zmagovalka naj bi dobila pogodbo s filmsko distribucijsko družbo Fanamet.
- Na izboru za miss Jugoslavije v Zagrebu leta 1926 ni zmagala, so pa njene fotografije predstavili filmskemu producentu Petru Ostermayerju iz Berlina, od koder je dobila ponudbo za poskusno snemanje.
- Brez materinega privoljenja je z vlakom 27. maja 1927 odpotovala na poskusno snemanje v Berlin.
- Po podpisu dveletne filmske pogodbe je že leta 1927 nastopila v svojem prvem filmu »Kar zamožče otroci svojim staršem«
- Po nekaj mesecih je prekinila pogodbo s produkcijsko hišo Ostermayr Film in podpisala novo s Kulturfilmom.
- Novi producenti so zahtevali spremembo imena, izbrali so ji umetniško ime Ita Rina
- 1929. leta je iz osebnih razlogov zavrnila dve ponudbi iz Hollywooda
- Ida Kravanja je ostala v Berlinu do svoje poroke leta 1931.
- Leta 1931 je prestopila v pravoslavno vero in se v Beogradu poročila z Miodragom Đorđevićem.
- Po poroki je za nekaj časa prekinila igralsko kariero in se posvetila družini
- Leta 1940 je rodila sina Milana, leta 1943 hčerko Tijano.
- Po končani drugi svetovni vojni se je Ita Rina poskušala vključiti v nastajanje nacionalne kinematografije.
- Zadnji film »Vojna« je posnela leta 1960
- Zadnja leta svojega življenja je preživela v Budvi, kjer je 10. maja 1979 umrla.

Ita Rina je bila prva Slovenka, ki ji je uspel preboj v evropski in svetovni filmski vrh. Kot številne zvezde nemega filma je Ita Rina prišla do prve filmske vloge s pomočjo nastopa na lepotnem tekmovanju, ki ga je organizirala ameriška distribucijska hiša Fanamet v Zagrebu leta 1926. Vabilu na poskusno snemanje v Berlinu se je odzvala brez vednosti staršev. V evropskem filmskem središču je statirala, igrala manjše vloge in se učila igralskega poklica. S filmom »Erotkon« (1929) in »Obešenjakova Tončka« (1930) je zaslovela in si zagotovila trajno mesto v zgodovini filmske umetnosti. Na višku svoje kariere je bila idol tako najstnicam, ki so sanjale o filmu, in emancipiranim ženskam, ki so se želele uveljaviti s svojim delom. V triindvajsetem letu, na vrhuncu kariere, se je Ita Rina odločila spremeniti svoje življenje. Leta 1931 se je v Beogradu poročila z Miodragom Đorđevićem in se za stalno naselila v prestolnici Jugoslavije. Spremenila je tudi svoje ime in postala Tamara Đorđević. V tridesetih letih je snemala redko, predvsem na domačih tleh. Drugo svetovno vojno je preživela z družino v Vrnjački banji. Po vojni se je poskušala vključiti v filmsko produkcijo, vendar je dobivala le stranske vloge. Film Vojna (1960) je bil zadnji film, ki ga je posnela. V Slovenijo se je vračala le na počitnice v Log pod Mangartom, rojstni kraj svoje matere.

ŠKRATELJNOVA DOMAČIJA

Škrateljnova hiša je del domačija, ki poleg stanovanjske hiše obsega še dve gospodarski poslopji, štalno s svinjskih hlevom in hram s skednjem. Na dvorišču je vodnjak s trebušasto kamnito šapo, ki je zbiral vodo s skrlaste strehe stanovanjske hiše. Pred izgradnjo

železnice skozi Divačo (1875) je domačija bila poznana kot furmanska gostilna s prenočišči za voznike in spremstvo. V celoviti podobi Škrateljnov domačije, ki je pomemben etnološki spomenik, se kažejo vse značilnosti kraške hiše.

Kraška hiša

Na ozemlju Krasa so značilne kamnite kmečke hiše. V njih največji bivalni prostor zavzema kuhinja z odprtim ognjiščem in napo, ki odvaja dim v dimnik. Hiše so zidane, strehe položne in krite s skrlami (kamnita kritina). Hiše so lahko nadstropne, dostop v nadstropni del pa je mogoč po zunanjih kamnitih stopnicah. Dvorišča (borjač), kjer ob hiši stojijo gospodarska poslopja, so obdana s kamnito ograjo z izklesanim vhodom (portonom).

Kras

Kras je kamnita pokrajina, kjer voda preoblikuje apnenčasta tla in ustvarja značilne površinske in podzemne oblike kraškega sveta. Beseda Kras izhaja iz starega ljudskega izraza za kamen. S Krasom označujemo področje, ki se razteza med Tržaškim zalivom in Vipavsko dolino ter med Soško dolino in Brkini. Slovenski del obsega ozemlje občin Sežana, Hrpelje – Kozina, Divača in Komen, italijanski del sovpada s Tržaško pokrajino.

Geološki pojavi na tem področju so tako raznoliki in značilni, da so izraz kras sprejeli za imenovanje podobnih odkritih področij širom sveta. Veda, ki proučuje kras, se imenuje krasoslovje.

Raznolik kraški svet zaznamujejo slikovite udornice, vrtače in žlebiči, ki jih voda počasi dolbe na poti v podzemlje kraške planote. Škocjanske jame so uvrščene na seznam svetovne dediščine Unesco.

SLOVENSKI FILM

- Karol Grossman, advokat iz Ljutomera, je prvi v Sloveniji - leta 1905 - posnel žive dogodke s kamero na filmski trak. Na prve metre filmskega traku je posnel dogodke v Ljutomeru – odhod od maše, ljutomerski sejem in svoji hčerki na domačem vrtu. Velja za prvega slovenskega filmskega dokumentarista.

- Rudi Omota je prvi v Sloveniji na filmski trak ujel zvočne posnetke. Rudi Omota (1910) velja za prvega slovenskega izumitelja filmske tehnike v svetovnem merilu. Sestavil je prvo zvočno kamero, postavil prvo radijsko postajo, naredil prve slovenske podnapise, prvi slovenski zvočni kino in prvo magnetoskopsko mešalno mizo. Z zvokom je opremil prvi slovenski zvočni film – Mladinski dnevi, leta 1938.

- Janko Ravnik (1891 – 1982), pianist in skladatelj, je vrsto let služboval v ljubljanski operi in poučeval na Glasbeni akademiji v Ljubljani. Leta 1931 je režiral prvi slovenski celovečerni dokumentarno igrani film - V znamenju zlatoroga.

- Prvi celovečerni igrani film v Sloveniji je bil film z naslovom – Na svoji zemlji, posnet leta 1948 pod taktirko režiserja Franceta Štiglica.

